

מדת בדת

שינוי הדף היומי בדרך קצרה

לע"נ מנחם הגאון רבי ברוך מרדכי
בן רבי ישראל אזרחי זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליזן 202 פרשת וירא תשפ"ד

בבא קמא ג-ט

רגל כרגל אך יש לומר שרב פפא דיבר בחצי נזק צרורות שיש הלכה למשה מסיני שמשלם חצי נזק וא"כ התולדה לא כמו האב, ומה שקוראים לצרורות תולדה של רגל כי משלם מהעלייה, ואמנם רבא הסתפק אם חצי נזק צרורות משלם רק מגופו או גם מהעלייה, אך לרב פפא היה פשוט שמשלם מהעלייה, ולרבא שהסתפק יש לומר שצרורות נקרא תולדה של רגל שפטור ברה"ר.

לרב מבעה זה אדם, כמו שכתוב **אמר שומר אתא בוקר וגם לילה אם תבעו בעיו, ולשמאל מבעה זה שן כמו שכתוב איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו** וכמו רב יוסף תרגם איכדין איבליש עשו איתגליון מטמרוהי, והיינו שן שפעמים מגולה, ורב לא למד כשמאל כי לא כתוב במשנה נבעה ושמאל לא למד כרב כי לא כתוב במשנה בועה, ואמנם בפסוקים לא מדויק לא כרב ולא כשמאל ומה שרב לא ביאר כשמאל כי הוא סובר שבמלה שור כלול כל נזקי שור, ולשמאל שור זה רק קרן ומבעה זה שן ומה שכתוב במשנה לא הרי יש לבאר שאין קולת קרן שאין הנאה להזיקה כקולת שן שיש הנאה להזיקה,

דף ד ואין קולת קרן שאין כוונתה להזיק כקולת קרן שכוונתה להזיק, אך יש לדחות שזה ק"ו שאם שן שאין כוונתה להזיק חייב ק"ו קרן שכוונתה להזיק שיהיה חייב, ויש לומר שצריך לכתוב קרן שיש סברא שכמו שבעבד ואמה שהזיקו פטור למרות שכוונתם להזיק וכן קרן שכוונתה להזיק יהיה פטור, ורב אשי דוחה שבעבד ואמה יש טעם גדול לפטור בכוונתם להזיק שמא יקניטנו רבו והעבד ידליק את גדישו של חבירו והוא יחייב את רבו ק' מנה כל יום, אלא יש לומר שהפירכא היא שאין קולת קרן שכוונתה להזיק כקולת שן שאין כוונתה להזיק ואין קולת שן שיש הנאה להזיקה כקולת קרן שאין הנאה להזיקה, אך קשה מדוע התנא שייר רגל, ויש לומר שזה כלול בדברי המשנה כשהזיק חב המזיק, אך קשה שהתנא יכתוב רגל להדיא, ולכן רבא מפרש ששור זה רגל ומבעה זה שן, ויש לפרש שאין קולתה של רגל שהזיקה מצוי כקולת שן שאין הזיקה מצוי ואין קולת שן שיש הנאה להזיקה כקולת רגל שאין הנאה להזיקה, אך קשה מדוע התנא שייר קרן, ויש לומר שזה כלול בדברי המשנה כשהזיק חב המזיק ומה שהתנא לא מפרש להדיא כי הוא מדבר במזיקים שהם מועדים מתחלתם ואילו קרן בתחילה היא תמה ואח"כ מועדת, ושמאל לא פירש שמבעה זה אדם כי כבר כתוב בסוף הפרק שור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם והמשנה לא פירשה את זה ברישא כי המשנה מדברת בנזקי ממונו ולא בנזקי גופו, ולרב מה שמפורש אדם בסיפא זה רק להחשיבו עם המועדים, ומה שכתוב לא הרי יש לפרש שאין קולתו של שור שמשלם כופר כקולת אדם שאין משלם כופר ואין קולתו של אדם שחייב בארבעה דברים כקולת שור שאין חייב בארבעה דברים, אך קשה לפ"ז דברי המשנה שהצד השווה שבהם שדרכם להזיק כי בקרן אין דרכו להזיק, ויש לומר שמדובר במועד וזה נקרא דרכו להזיק כין שהוא נעשה מועד, ואדם נקרא דרכו להזיק בישן שכיוון שמכופף את אבריו ופושטם א"כ דרכו להזיק, אך לפ"ז קשה המשך דברי המשנה: ושמירתן עליך שאדם שמירת גופו עליו, ובאמת קשה לכל הדעות שקרנא שנה בברייתא ד' אבות נזיקין ואדם אחד מהם והרי אדם שמירת גופו עליו אלא יש לפרש כמו שאמר ר' אבהו לתנא שישנה אדם שמירת גופו עליו, **עמוד ב** וכן יש לשנות במשנתינו.

דף ג הברייתא למדה מהפסוק **משלחי הרגל השור והחמור שושלח זה רגל, אך לכאורה אין צורך לזה שכבר כתוב קרן, וכן שן לומדים מובער, ויש לומר שצריך להגיע לזה שלא נאמר שושלח ובער** נאמרו על שן ופסוק אחד מדבר בשן שלא מכלה את הקרן ואחד מדבר בשן שמכלה את הקרן, ואחרי שלמדנו שושלח זה רגל יש ללמוד שכמו שברגל חייבה התורה בין שכלה הקרן ובין שלא כלה הקרן כך בשן חייב בין שכלה הקרן ובין שלא כלה הקרן.

הברייתא למדה מהפסוק כאשר יבער הגלל עד תומו שובער נאמר על שן, ולכאורה אין צורך לזה שכבר כתוב קרן ורגל, ויש לומר שצריך להגיע לזה שלא נאמר שושלח ובער נאמרו על רגל ופסוק אחד בא לחייב כששלח את הבהמה ופסוק אחד מחייב כשהלכה מאליה, ואחרי שלמדנו שובער זה שן יש ללמוד שכמו שבשן חייבה התורה בין כששלחה בין כשהלכה מאליה כך ברגל חייבה התורה בין כששלחה בין כשהלכה מאליה, ואין לומר שהתורה תכתוב רק **ושלח** ומשמע גם רגל שכתוב **ושן בהמות אשלח במ**, שלולא הפסוק **ובער** היינו אומרים שלומדים דבר אחד או רגל שהזיקו מצוי או שן שיש הנאה להזיקה, אך יש לדחות שהם שקולים ונלמד את שניהם מהפסוק, אלא יש לומר שלולא שכתוב **ובער** היינו לומדים שחייב רק כששלח כלשון הפסוק **ושלח** אך כשהלכה מאליה פטור, קמ"ל **ובער** שיש פסוק מיותר לחייב גם בהלכה מאליה.

תולדה של שן היא כשהתחככה בכותל להנאתה או טינפה פירות להנאתה, וזה דומה לשן שיש הנאה להזיקן והן נזק של ממון ושמירתם עליך וא"כ תולדות של שן הן כשן, ורב פפא דיבר על תולדה של רגל כגון שהזיקה בגופה דרך הילוכה או בשערה או במשא שעליה או ברסן שבפיה או בזוג שבצוארה דרך הילוכה והן דומים לרגל שההזק מצוי וממונך ושמירתם עליך וא"כ תולדה של רגל כרגל ורב פפא דיבר על תולדה של בור.

אין לומר שבור י' טפחים הוא אב ובור ט' הוא תולדה, שהרי בתורה לא כתוב י' ולא ט', אך יש לומר שזה נרמז בתורה **והמת יהיה לו** ושיערו חכמים שבעשרה יש מיתה ובט' רק נזק ולא מיתה, אך בכ"ז קשה ששניהם הם אב וי' הוא אב למיתה וט' הוא אב לנזקין, אלא יש לומר שתולדה של בור זה אבנו סכינו ומשאו שהניחן ברה"ר והזיקו, ולכאורה אם מדובר כשהפקירם בין רב ובין שמאל סוברים שהם כבור **עמוד ב** ואם לא הפקירם, לשמאל כל נזק תקלה לומדים מבור, ולרב הן כנזק שורו, וכשהן כבור הן כיוצא בו כמו שבור תחלת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך כך אבנו סכינו ומשאו הם כבור לגמרי וא"כ תולדות בור הן כבור ורב פפא דיבר על מבעה.

לשמאל שמבעה זה שן כבר העמדנו שתולדה של שן כשן, ולרב שמבעה זה אדם לכאורה אין בו חילוק בין אב לתולדה, ואין לומר שהמזיק כשהוא ער זה אב והמזיק כשהוא ישן זה תולדה, שהרי שנינו אדם מועד לעולם בין ער בין ישן, ואם נאמר שנזק בכיחו וניעו זה תולדה, שאם הזיקו בהליכתם זה ככוחו לגמרי ואם הזיקו אחר שנח זה כבור שהפקירו ולכו"ע זה בור, אלא תולדה של מבעה כמבעה ורב פפא דיבר על תולדה של אש, ואם נאמר שתולדת אש זה אבנו סכינו ומשאו שהניחם בראש הגג ונפלו ברוח מצויה והזיקו בהליכתם א"כ הם כאש לגמרי שמזיקה עם כח אחר והיא ממונך ושמירתה עליך כך הן, וא"כ תולדה של אש כאש ורב פפא דיבר על רגל ואמנם לעיל אמרנו שתולדה של

רב מרי מקשה שאולי מבעה זה נזק של מים וכמו שכתוב בפסוק **קקדוח אש המסים מים תבעה אש**, ויש לומר שלא כתוב מים נבעו שלשון נבעה הוא מים אלא תבעה אש שהאש פועלת במים, אך רב זביד מקשה לפ"ז שנאמר שמבעה זה אש, אך יש לדחות שהמשנה אומרת המבעה וההבער ואין לפרש שהתנא מפרש שמבעה זה ההבער שא"כ אין ד' אבות אלא ג' אבות ואין לומר שבשור כלול ב' אבות, שא"כ אי אפשר לפרש ולא זה וזה שיש בהם רוח חיים ובאש אין רוח חיים, וכן אי אפשר לפרש כהרי האש ואש כבר כלול במבעה.

רב אושעיא מנה י"ג אבות נזיקין: הארבעה של המשנה ושומר חנם והשואל ושומר שכר ושוכר, ונזק צער ריפוי שבת ובושת, ולשמואל מובן שהמשנה דברה רק על נזקי גופו אך לרב שהמשנה מנתה אדם א"כ יש לפרש עוד נזקי גופו, ויש לומר שהכל כלול בנזקי אדם, ולרב אושעיא אדם מדובר באדם שהזיק שור והוא פירט גם אדם שהזיק אדם, ואין לפרט שור שהזיק שור ושור שהזיק אדם כי באדם שהזיק אדם יש חילוק שהוא חייב גם בד' דברים אך אין חילוק בין שור שהזיק שור לשור שהזיק אדם, ומה שרב אושעיא מנה ד' שומרים שזה אדם שהזיק שור יש לומר שרב אושעיא פירט היזק בידים וגם היזק ממילא.

רב חייא מנה כ"ד אבות נזיקין: תשלומי כפל וד' וה', גנב גזלן עדים זוממים, אונס מפתה מוציא שם רע מטמא מדמע ומנסך, ועוד הי"ג של רב אושעיא ורב אושעיא לא מנה כר' חייא שהוא מנה רק חיוב ממון ולא קנסות ומה שהוא לא מנה גנב וגזלן של ר' חייא שזה ממון כי זה כלול בשומר חנם ושואל, ור' חייא חילק כי שם זה ממון שבא לידו בהיתר והוא מנה גם ממון שבא לידו באיסור.

דף ה רב אושעיא לא מנה עדים זוממים למרות שזה ממון כי הוא סבר כר"ע שזה קנס שעדים זוממין לא משלמים על פי עצמם, אך קשה לר"ע יש למנות שני צורות של שור שור שהזיק שור ושור שהזיק אדם שהרי ר"ע סובר שדינם שונה שם שהזיק אדם משלם נזק שלם, אך יש לומר שר"ע שבר את החידוש הזה בכח אגרופו שם שחבל באדם משלם מגופו שכתוב יעשה לו שמשלם רק מגופו, וא"כ לא תמיד יש חילוק בין חבל באדם לחבל בשור.

רב אושעיא לא מנה אונס מפתה ומוציא שם רע אף שלכאורה הם ממון, ויש לומר שזנז צער בושת הוא כבר מנה והפגם שפגם אותה כלול בנזק ואת החלק של הקנס הוא לא מנה שהוא לא מדבר בקנס.

רב אושעיא לא מנה מטמא מדמע ומנסך שממ"נ אם היזק שאינו ניכר הוא נזק זה כלול כבר בנזק ואם אינו נזק זה קנס ורב אושעיא לא דיבר בקנס, אך לפ"ז יוצא שר' חייא סובר שהיזק שאינו ניכר אינו נזק כי אם זה נזק זה כלול כבר בנזק, ויש לומר שר' חייא שנה היזק שניכר ושנה בנפרד היזק שאינו ניכר.

לתנא של המשנה מובן ששנה מנין ד' אבות להוציא מדברי רב אושעיא וכן ר' אושעיא שנה מנין להוציא מהמנין של ר' חייא אך קשה מדוע ר' חייא שנה מנין, ויש לומר שהוא בא להוציא מוסר ומפגל ומה שהוא לא שנאם שהוא לא מדבר בקדשים ומה שהוא לא שנה מוסר כי זה נזק של דיבור, אך לכאורה מוציא שם רע זה גם נזק של דיבור, ויש לומר שמוציא שם רע זה דיבור שיש בו מעשה, אך קשה שהוא מנה עדים זוממים שזה דיבור בלי מעשה, ויש לומר שהתורה קראה לזה מעשה שכתוב **ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו**.

לתנא של המשנה מובן ששנה אבות שיש להם תולדות אך לר' חייא ור' אושעיא קשה מדוע נקראו אבות ואיזה תולדות יש להם, ור' אבהו מפרש שכולם כאבות לשלם ממיטב ולומדים את כולם בגזירה שוה מד' אבות נזיקין עם המילים **תחת ונתינה וישלם וכסף**.

מה שכתוב במשנה לא הרי השור כהרי המבעה, מפרש רב זביד שהתורה יכלה לכתוב אחד ונלמד ממנו את האחר, ואומרת המשנה שלא לומדים אחד מאחד.

מה שכתוב לא זה וזה שיש בהם רוח חיים, מפרש רב מרשיא בשם רבא **עמוד ב** שיכתבו שני אבות ונלמד מהם אב אחד, קמ"ל שלא לומדים אחד מהשנים.

רבא אומר שאם היה כתוב בור עם עוד אב אחד היה ניתן ללמוד את כל האבות במה הצד מלבד קרן שניתן לפרוך שכולם מועדים מתחילתם, ולמ"ד שקרן היא חמורה יותר שכוונתו להזיק ניתן ללמוד גם קרן, ובכ"ז כתבה אותם התורה ללמד הלכה מיוחדת בכל אחד: בקרן יש חילוק בין תם למועד, ובשן ורגל יש פטור ברה"ר, ובבור יש פטור בכלים, ולר' יהודה שחייב בנזקי כלים בבור התורה כתבה בור לפטור נזקי אדם, והתורה כתבה אדם לחייב בד' דברים, ואש נכתב לפטור טמון, ולר' יהודה שמחייב בטמון באש התורה כתבה אש,

דף ו לחייב גם כשליחכה את נירו וסכסכה את אבניו.

לאב"י המשנה כותבת הצד השווה לרבות אבנו סכיננו ומשאו שהניחם בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו, אך לכאורה כשמזיקים בדרך הילוכם הם כאש שכח אחר מעורב בה וממונך ושמירתה עליך וגם אבנו סכיננו ומשאו כח אחר מעורב בהם, אלא מדובר שהזיקו אחר שנחו, ואמנם אם הפקירם בין לרב ובין לשמואל הן כבור שתחילת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך, ואם לא הפקירם לשמואל לומדים את כל התקלות מבור, ויש לומר שמדובר שלא הפקירם ובכ"ז אינם דומים לבור כי הם הגיעו ע"י כח אחר ואילו בור לא נעשה בכח אחר, ויש להוכיח מאש ויש לפרוך שאש דרכה ללכת ולהזיק והדין חוזר ללמוד מבור.

לרבא הצד השווה בא לרבות בור המתגלגל ברגלי אדם או בהמה, ואם הפקירם בין לרב ובין לשמואל זה כבור שתחילת עשייתו לנזק ושמירתו עליך ואם לא הפקירם לשמואל זה כבור שלומדים את כל התקלות מבור, ויש לומר שמדובר שהפקירם ובכ"ז אינם דומים לבור שמעשיו גרמו לו ובור המתגלגל מעשיו לא גרמו לנזק, ויש להוכיח משור אך יש לפרוך ששור דרכו להזיק והדין חוזר ללמוד מבור.

לרב אדא בר אהבה לומדים מהצד השווה לרבות מה שאמרו שיותר לפתוח את הביבים ולגרוף המערות ובימות הגשמים זה ברשות ובימות החמה זה לא ברשות ואף בימות הגשמים אם הזיקו חייבים לשלם, ואם מדובר שמזיקים בשעת הליכתם זה כוחו, ואחר שנחו אם הפקירם בין לרב ובין לשמואל הן כבור שתחילת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך, ואם לא הפקירם לשמואל לומדים את כל התקלות מבור, ויש לומר שמדובר שהפקירם אך הם לא דומים לבור שנעשה שלא ברשות והן נעשו ברשות **עמוד ב** ויש להוכיח משור אך יש לפרוך ששור דרכו ללכת ולהזיק, ויש להוכיח מבור והדין חוזר.

לרבינא לומדים מהצד השווה לרבות כותל ואילן שנפלו לרה"ר והזיקו שפטור, ואם נתנו לו זמן לקרן את האילן ולסתור את הכותל ונפלו בתוך הזמן והזיקו פטור ואם נפלו לאחר הזמן חייב, ואם מדובר שהפקירם בין לרב ובין לשמואל זה כבור שהזיקן מצוי וממונך ושמירתם עליך, ואם לא הפקירם לשמואל לומדים מבור, ויש לומר שמדובר שהפקירם אך אינם דומים לבור כי תחילת עשייתו לנזק וכותל ואילן לא נעשו לנזק, ויש להוכיח משור אך יש לפרוך ששור הולך ומזיק ויש להוכיח מבור והדין חוזר.

המשנה אומרת כשהזיק חב המזיק, ולא כתוב חייב המזיק שזה תנא ירושלמי שנקט לשון קל.

לר' ישמעאל כוונת הפסוק **מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם כמיטב של הניזק ולר"ע** הפסוק בא למד שזנזין יגבו מעידית וק"ו להקדש, ויש להקשות לר' ישמעאל שאמנם אם אכל שמינה ישלם שמינה אך מדוע כשאכל מכחושה ישלם

רוצה זיבורית קח כמו היוקר של אח"כ, ורב אחא בר רב איקא דוחה שא"כ יש נעילת דלת בפני המלווים שהוא אומר ללווה אם היה לי מעות הייתי קונה כשל עכשיו ועכשיו שנתתי לך אותם אני מפסיד ומקבל כמו היוקר של אח"כ, ורב אחא בר רב איקא אומר שניתן לדמות את דברי רבה לכתובת אשה שדינה לגבות מזיבורית ואם היא רוצה מבינונית קטנה יותר אומר לה הבעל אם את לוקחת כדין קחי כשל עכשיו ואם את לוקחת מבינונית קחי כמו היוקר של אח"כ.

רבא מבאר את הפסוק **ישיב** שמכל מה שנותן לו אפילו מיטלטלין יתן לו מהטוב יותר, אך יש לדחות שבפסוק נאמר **מיטב** על שדה, וכשבאו רב פפא ורב הונא בר רב יהושע מהישיבה הם פירשו שבמטלטלין הכל נקרא מיטב שאם אינו נמכר כאן ימכר במקום אחר, אך כשמשלם מקרקע ישלם ממיטב כדי שיקפצו עליה קונים.

ר' שמואל בר אבא מאקרונא שאל את ר' אבא האם שמים בשלו או בשל עולם, ולר' ישמעאל אין ספק שהרי הוא אומר להדיא ששמים בשל הניזק, אך יש להסתפק לר"ע שהפסוק ממעט שדה של הניזק או גם למעט כשל העולם, ור' אבא אמר לו שהפסוק אומר **מיטב שדהו** ולא ניתן לומר בשל עולם, ולכאורה יש להוכיח ממה ששנינו בברייתא שאם לחייב יש רק עידית כולם גובים ממנה, ואם יש לו בינונית כולם גובים ממנה, ואם יש לו זיבורית כולם גובים ממנה, ואם יש לו עידית בינונית וזיבורית ניזקין גובים מעידית ובעל חוב מבינונית ואשה מזיבורית, ואם יש לו עידית ובינונית גובים מעידית ובעל חוב ואשה מבינונית, ואם יש לו בינונית וזיבורית ניזקין ובעל חוב מבינונית ואשה מזיבורית,

דף ח ואם יש לו עידית וזיבורית ניזקין מעידית ובעל חוב ואשה מזיבורית, וכתוב בכבא האמצעית שכשיש בינונית וזיבורית בעל חוב גובה מבינונית ואם נאמר שמים בשלו א"כ הבינונית שלו נעשתה עידית והבעל חוב ידחה לזיבורית, ויש לדחות כמו שביאר רב חסדא שהיתה לו עידית ומכרה וכן מוכח ממה ששנינו בברייתא נוספת שכשיש בינונית וזיבורית בעל חוב ואשה גובים מזיבורית וא"כ חייבים לבאר שבברייתא שגובה מבינונית מדובר שהיתה לו עידית ומכרה והברייתא שגובה מזיבורית מדברת שלא היתה לו עידית ומכרה, עוד י"ל שלכו"ע שמים בשל עולם והברייתא שבעל חוב מזיבורית מדברת שהבינונית שלו כעידית של העולם והברייתא שבעל חוב מבינונית מדברת כשהיא שוה כבינונית של העולם, עוד י"ל שמדובר שהבינונית שלו היא כשל העולם ונחלקו אם בשלו שמים ולכן לא ישלם מבינונית כשהיא הטובה שלו או ששמים בשל עולם, ורבינא מבאר שנחלקו בדברי עולא שמדין תורה בעל חוב גובה מזיבורית שכתוב **בחון תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה** ודרכו של אדם להוציא את הפחות שבכלים ותקנו חז"ל שבעל חוב יגבה מבינונית כדי שלא יהיה נעילת דלת, והברייתא שגובה מזיבורית לא סוברת כעולא, והברייתא שגובה מבינונית סוברת כעולא שגזרו שלא יהיה נעילת דלת.

שנו בברייתא שאם החייב מכר את שדותיו לאחד או לשלושה בני אדם כולם נכנסו תחת הבעלים, ואם מכרם בזה אחר זה כולם גובים מהאחרונה שנשארה בת חורין ואם זה לא מספיק גובה משלפניו ואם זה לא מספיק גובה מהקודם לו, ויש לבאר איך מדובר במכרן לאחר שהרי פשוט שאם מכר בבת אחת הוא יכנס תחת הבעלים שהרי בג' שניתן לומר שאחד קדם לאחר בכ"ז גובים כמו מהבעלים וא"כ מדובר שמכר לאחד זה אחר זה, ויש להקשות שכמו שבמכרן לג' כל אחד אומר הנחתי לך מקום לגבות ממנו כח האחד יאמר אותו דבר שהחייב יגבה מהאחרונה שנשארה בן חורין, ויש לומר כדברי רב ששת שמדובר שלקח עידית

שמינה, ורב אידי בר אבין מבאר שהבהמה אכלה ערוגה בין הערוגות ולא יודעים אם אכלה כחושה או שמינה ומשלם שמינה, ורבא מקשה שאם היינו יודעים אם אכלה כחושה ודאי ישלם רק כחושה א"כ מדוע בספק ישלם שמינה הרי המוציא מחבירו עליו הראיה, ורב אחא בר יעקב מבאר שמדובר שהעידית של הניזק היא כמו הזיבורית של המזיק וסובר ר' ישמעאל ששמים בשל הניזק ור"ע סובר ששמים בשל המזיק, ר' ישמעאל למד גזירה שוה מהשדה שהזיקה שמדובר בשל הניזק וגם השדה של התשלום הוא כשל הניזק, ור"ע לומד מיטב שדהו ומיטב כרמו הכוונה של מי שמשלם, ור' ישמעאל סובר שהגזירה שוה מועילה למקרה של רב אחא והפסוק מדבר באופן שיש למזיק עידית וזיבורית ולניזק יש עידית והזיבורית של המזיק שוה פחות מהעידית של הניזק ובאופן זה משלם מהעידית שלו ואינו יכול לומר לניזק שיטול מהזיבורית.

אין לפרש בדברי ר"ע ק"ו להקדש באופן ששור שלנו נגח שור של הקדש שהרי לומדים מהפסוק **שור רעהו** ששור של הקדש פטור אלא מדובר שאמר הרי עלי מנה לבדק הבית שהגזבר גובה מעדית, אך יש לדחות שזה לא יהיה חמור מבעל חוב

דף ז שגובה מבינונית, ואין לומר שר"ע סובר שבעל חוב גובה מעידית כי יש לפרוך את הק"ו שבעל חוב יפה כוחו בניזקין אך כח הקדש הורע בניזקין, אלא יש לומר שמדובר ששור שלנו נגח שור של הקדש ומה שממעטים שור הקדש **משור רעהו** ר"ע סובר כר"ש בן מנסיא שלמד בפסוק ששור של הקדש שנגח שור הדיוט פטור אך שור הדיוט שנגח שור הקדש בין תם בין מועד חייב משלם נזק שלם, אך לפ"ז מדוע ביארו שר"ע ור' ישמעאל נחלקו בעידית של ניזק וזיבורית של מזיק אולי נאמר שלכו"ע שמים בשל הניזק ונחלקו שר"ע סובר כר"ש בן מנסיא ור' ישמעאל סובר כרבנן, אך יש לדחות שא"כ מה הלשון לא בא הכתוב שמשמע שנחלקו בפסוק עצמו, ועוד מה שייך לומר ק"ו להקדש הרי התשלום בשל הניזק זה קולא, ועוד שיש ברייתא שמפרשת להדיא שנחלקו ר"ע ור' ישמעאל אם שמים בשל הניזק או בשל המזיק.

אביי מקשה שבפסוק אחד נאמר **מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם** דוקא מיטב, וישנה ברייתא שלומדת מהפסוק **ישיב** לרבות שוה כסף ואפילו סובין, ורבא תירץ שכשמשלם מדעתו משלם גם סובין וכשמשלם בעל כרחו משלם ממיטב, ועולא בר רב עילאי מדייק את זה מהמלה **ישלם** שמשמעה על כרחו, ואביי דוחה שלא כתוב **ישולם** אלא **ישלם** ומשמע מדעתו, ואביי מבאר כדברי רבה ששנינו בברייתא שאם היו לאדם בתים שדות וכרמים ואינו מוצא למכרן מאכילים אותו מעשר עני עד כדי ששוות קרקעותיו ק' זוז, והקשה רבה שאם הוזלו הקרקעות של כל העולם וגם שלו יתנו לו אפילו הרבה צדקה שהרי קרקעותיו שוות פחות ממאתים זוז, ואם הקרקעות של כולם לא הוזלו ורק שלו הוזלו כיון שהוא יצא ונכנס בשביל הכסף **עמוד ב** א"כ גם מעט לא יתנו לו שהרי קרקעותיו שוות ר' זוז, ורבה ביאר שבניסן הקרקעות שוות ר' זוז ובתשרי אינן שוות ר' זוז וכולם יכולים לחכות עד ניסן אך הוא צריך עכשיו מעות והדרך שהשדות זולות עד חצי ולא יותר, ולפ"ז יש לבאר בפסוקים שדין הניזק לקבל מעידית ואם הוא אומר שהוא רוצה מהבינונית קרקע גדולה יותר אומר לו המזיק אם הנך לוקח כדין קח כמו עכשיו ואם אתה לוקח מבינונית קח כמו השווי היקר יותר, ורב אחא בר יעקב דוחה שא"כ הורע כוחו של הניזק מבינונית או זיבורית שהתורה אמרה שיקבל ממיטב כשל עכשיו ואילו מבינונית וזיבורית לא מקבל כשל עכשיו, ורב אחא בר יעקב אומר שניתן לדמות את דברי רבה לגבי בעל חוב שדינו לגבות מבינונית ואם הוא רוצה זיבורית גדולה יותר אומר לו הלווה אם הנך לוקח מבינונית קח כשל עכשיו ואם הנך

ולשמואל הוא ויתר שאחים שחלקו הם כלקוחות שלא באחריות, ורב אסי סובר שהוא נוטל רביע בקרקע ורביע במעות שיש להסתפק אם הם כיורשים או כלקוחות בלי אחריות, ולכן נוטל רביע בקרקע או במעות, אלא יש לומר שרב אסי אומר שכספים הם כקרקע לענין מיטב ואמנם רב הונא כבר אמר את זה ויש להוסיף וכן אמר רב אסי.

ר' זירא אומר בשם רב הונא שבמצוה הולכים עד שלישי **עמוד ב** ואין לפרש שלישי ביתו שא"כ אם יזדמנו לו שלש מצוות הוא יגמור את כל נכסיו, אלא מבאר ר' זירא שאם רוצה להדר במצוה יהדר עד שלישי במצוה ורב אסי מסתפק אם שלישי מתוך החשבון או שלישי מחוץ לחשבון, ונשאר בספק.

בא"י אמרו בשם ר' זירא שמה שאדם מוציא עד שלישי זה משלו ויותר מכך זה משל הקב"ה, שהקב"ה מחזיר לו בחייו.

משנה דבר שהתחייבתי בשמירתו הכשרתי את נזקו ואם הכשרתי במקצת את הנזק התחייבתי לשלם כהכשר כל נזקו, וחייב רק על נכסים שאין בהם מעילה וכן נכסים של בני ברית וכן על נכסים המיוחדים וחייב בכל מקום חוץ מרשות המיוחדת למזיק וברשות הניזק והמזיק, וכשהזיק חייב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ. **גמרא** דברי המשנה שכשהתחייב בשמירה מכשיר את נזקו, היינו שמסר שור או בור לחרש שוטה וקטן והם הזיקו חייב וכשמסר להם אש פטור, ולכאורה אם מדובר בשור קשור ובור מכוסה ואש גחלת מה הסברא לחלק ביניהם, ואם מדובר בשור מותר ובור מגולה ובאש שלהבת מה הסברא שפטור באש הרי ר"ל אמר בשם חזקיה שבמסר אש לחרש פטור רק במסר גחלת והחרש ליבה אך אם מסר שלהבת חייב המשלח כי ההזיק ברור, ויש לומר שמדובר בשור קשור ובור מכוסה וכן באש גחלת וחייב בבור ושור כי דרך השור להתנתק וכן דרך הבור להתגלות, אך בגחלת כל עוד מניחים אותה היא מתעממת והולכת, ולר' יוחנן שגם במסר שלהבת פטור א"כ מדובר בשור מותר ובור מגולה ובכ"ז באש פטור כי אחיזתו של החרש גרמה לנזק משא"כ הבור והשור מזיקים לולא אחיזת החרש.

שור חמור מבור שמשלם כופר וחייב בשלושים של עבד ואסור בהנאה בנגמר דינו ודרכו ללכת ולהזיק משא"כ בור, ובור חמור משור שתחילת עשייתו לנזק והוא מועד מתחילתו ואילו שור אינו עשוי מתחילה לנזק ואינו מועד מתחילתו.

בסוף שאינו רוצה שיגבו ממנה, אך לכאורה נאמר שאכן יבאו ויגבו כולם מהעידית ויש לומר שאומר הקונה אם תשתקו ותגבו כדינכם קחו ואם לא אני אשיב את שטר הזיבורית לבעליו וכולכם תאלצו לגבות ממנה **עמוד ב** אך א"כ קשה שתמיד הקונה יוכל לדחות את הניזק מהעידית, ויש לומר שמדובר שהחייב מת וא"כ השיעבוד עובר על הקונה כי היתומים אינם בני פרעון, אך לפ"ז גם לאחרים הקונה לא יוכל לומר שיחזיר את השטר, אלא יש לפרש שאומר הקונה שתקנת חז"ל שיגבו מהאחרון שלא גובים ממשעובדים כשיש בני חורין זה לטובת הקונה אני לא מעוניין בתקנה זו, וזה מועיל כדברי רבא שאומר שאדם יכול לומר שלא נוח לו בתקנת חכמים כדברי רב הונא שאשה יכולה לומר לבעלה איני ניוזנת ואני עושה.

במקרה הנ"ל אם מכר הקונה בינונית וזיבורית והשאיר לפניו עידית כולם גובים ממנה כי היא אחרונה ואין אצלו בינונית וזיבורית שידחה אליהם כי לא נוח לו בתקנת חכמים, אך אם מכר את העידית והשאיר אצלו את הבינונית והזיבורית סבר אביי לומר שיגבו כולם מהעידית שהיתה אחרונה, ורבא סובר שהראשון מכר לשני את כל זכותו והרי אמרנו שהראשון יכל לדחות את כולם מהעידית כי לא נוח לא בתקנת חכמים א"כ גם הלוקח שני אומר שלא יגבו מהעידית כי הוא קנה את כל הזכויות שהיה לראשון בקרקע.

רבא אומר שאם ראובן מכר את כל שדותיו לשמעון ושמעון מכר שדה אחת ללוי יכול בעל חובו של ראובן לגבות משמעון או מלוי, ודוקא כשלווי קנה בינונית אך אם הוא קנה עידית או זיבורית הבעל חוב לא יגבה מלוי שהוא אומר שדקדקתי לקנות רק עידית וזיבורית שהן קרקעות שלא ראויות לך, וכן אם לוי השאיר בינונית אצל שמעון הבעל חוב לא יגבה ממנו שהוא אומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו.

אביי אומר שאם ראובן מכר לשמעון שדה באחריות והבעל חוב של ראובן טרף משמעון יכול ראובן לדון עם הבעל חוב והוא לא יכול לומר לו שהוא לא בעל דברים שלו שראובן אומר שאם אתה מוציא ממנו הוא חוזר עלי, ויש אומרים שראובן יכול לדון עמו אפילו אם מכר בלי אחריות שהוא אומר לו שלא נוח לו שלשמעון יהיה תרעומת עליו.

אביי מוסיף שאם ראובן מכר לשמעון שדה בלי אחריות, **דף ט** ויצאו עליה עוררים שהיא שלהם אם שמעון לא החזיק בה הוא יכול לחזור בו אך אם החזיק בה אינו יכול לחזור בו שראובן אומר לו שהוא קנה שק מלא רוח והוא סבר וקיבל, וחזקה לענין זה נקראת ממתי שהלך על מצריה וכל זה בלי אחריות אך אם יש אחריות אינו חוזר בו, ויש אומרים שגם בקנה באחריות לא יחזור בו שראובן אומר שאם תראה שטר טירפא אשלם לך.

רב הונא סובר שהתשלום בניזקין הוא כסף וכשמשלם משדה משלם מיטב, ור"נ מקשה ממה שלמדו משיב לרבות שוה כסף ואפילו סובין, ויש לומר ששם מדובר כשאין לו אך לכאורה זה פשיטא ויש לומר שיש חידוש שלא אומרים שלו שיטרח וימכור ויביא כסף.

רב אסי אומר כספים הרי הם כקרקע, אין לפרש בדבריו שהכוונה היא לענין מיטב שא"כ זה כדברי רב הונא אלא מדובר בשני אחים שחלקו שאחד לקח קרקע והשני כספים ובעל חוב של אביהם לקח חלקו של אחד מהם הוא חולק עם אחיו בכספים, ולכאורה זה פשוט שלא יתכן שאחד הוא בנו וישלם את חובות אביו והשני לא, וניתן לומר להיפך שהוא אומר לו שלכן לקחתי כספים שיש בהם סיכון שיגנבו ואתה לקחת קרקע שאם יטרפו ממך שלא תקח ממני כלום, אלא רב אסי דיבר על מקרה ששני אחים חלקו והבעל חוב לקח את חלקו של אחד מהם, ולכאורה רב אסי כבר אמר זה על מקרה ששני אחים חלקו ובעל חוב לקח חלקו של אחד שלרב בטלה החלוקה שהאחים שחלקו הם כיורשים,